

1.

Tao wypowiedziane nie jest prawdziwym Tao.

Żadna nazwa nie jest wieczna.

Niebo i Ziemia istnieją bez słów,
nazywanie zaś rodzi dziesięć tysięcy rzeczy i spraw.

Dlatego droga do doskonałości jest bez pragnień,
pragnienia zaś prowadzą na bezdroża.

To są podstawowe przeciwieństwa,
a ich jedność jest tajemnicą.

Tajemnicą tajemnic,
bramą zrozumienia.

2.

Uznanie piękna ustanawia brzydotę.

Uznanie dobra ustanawia zło.

Dlatego byt i niebyt rodzą siebie nawzajem.

Wszystkie przeciwieństwa rodzą się wzajemnie:
trudne i łatwe, długie i krótkie,
wysokie i niskie, głośne i ciche,
poprzedzające i następujące.

Dlatego mędrzec nie działa i uczy bez słów.

Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw
rozpoczyna się i nie ustaje,
rodzi się i nie przestaje istnieć.

Mędrzec
stwarza, ale nie posiada,
czyni, ale nie korzysta,
dokonuje, ale nie dla poklasku.
Dlatego to, co osiąga, nie opuszcza go.

3.

Jeśliby nie ceniono
tych, którzy są zręczni i rywalizują,
nie byłoby waśni.

Jeśliby nie ceniono
drogocennych przedmiotów,
nie byłoby złodziei.

Jeśliby nie widywano
tego, co rozbudza pragnienia,
serca i umysły byłyby spokojne.

Dlatego mądry władca
opróżnia serca i umysły, a napełnia żołądki,
osłabia ambicje, a wzmacnia kości.

Pomaga ludziom utracić
wszystko, co wiedzą
i wszystko, czego pragną,
a tych, którzy sądzą, że wiedzą,
powstrzymuje od działania.

Praktykuj niedziałanie,
a wszystko zachowa porządek.

4.

Tao jest puste,
ale nie da się go wyczerpać.

Bezdenne jest podstawą wszystkiego.

Przytępia krawędzie.

Wyzwala z zamętu.

Miarkuje blask.

Jednoczy się z pyłem świata.

Głęboko ukryte nigdzie się nie kończy.

Nie wiadomo skąd pochodzi.

Poprzedza bogów i obraży Księgi Przemian.

5.

Niebo i Ziemia nie są łaskawe
dla dziesięciu tysięcy rzeczy i spraw.

Mędrzec nie jest łaskawy
dla dziesięciu tysięcy rzeczy i spraw.

Przestrzeń między niebem a ziemią
jest jak miech kowalski -
jest pusta, ale nie zapada się,
a im więcej się porusza,
tym więcej stwarza.

Nawet wiele słów jej nie wyrazi.

Dlatego lepiej wnikać w samego siebie.

6.

Duch doliny nigdy nie umiera.

Nazywany jest tajemnym początkiem.

Tajemny początek jest korzeniem Nieba i Ziemi.

Tajemny początek działa nieprzerwanie.

Użyj go, a nigdy się nie zużyje.

7.

Niebo i Ziemia są wieczne.

Niebo i Ziemia są wieczne,
ponieważ nie istnieją dla siebie.

Podobnie mędrzec usuwa siebie samego w cień,
zamiast stawiać siebie na pierwszym miejscu.

Nie dba o siebie
i w ten sposób siebie zachowuje.

Nie kieruje nim prywatą
i dlatego sam może dojrzewać.

8.

Najwyższe dobro przypomina wodę.

Woda przynosi pożytek wszystkim
i z niczym nie walczy.

Poszukuje dna, którego ludzie unikają.

Dlatego jest podobna do Tao.

Dla życia dobra jest ziemia.

Dla umysłu dobra jest głębia.

Dla współżycia dobra jest humanitarność.

Dla mowy dobra jest szczerść.

Dla kierowania dobry jest porządek.

Dla spraw dobra jest umiejętność.

Dla działań dobry jest odpowiedni czas.

Kto nie działa, nie musi walczyć.

9.

Kto ponad miarę napełnia i ostrzy zbyt mocno,
ten nie zachowa na długo.

Nikt nie ochroni komnaty napełnionej kosztownościami.

Bogacze i wielmoże pyszniąc się,
sami na siebie ściągają nieszczęście.

To, co osiągnęło pełnię,
odchodzi.

Jeżeli więc zakończysz sprawę,
odsuń się.

W tym jest prawo Tao.

10.

Należy trzymać się jedności.

Kontrolując przepływy energii,
można oddychać równo jak niemowlę.

Uwalniając się od rozróżnień,
można czerpać wprost z tajemnicy.

Należy unikać mędrkowania
i narzucania ludziom własnej woli.

Bramy Nieba otwierają i zamykają się same.

Należy więc zachowywać spokój i nie działać.

Rodzić i wychowywać.

Mieć, a nie posiadać.

Działać, ale nie oczekiwać.

Prowadzić, ale nie kontrolować.

To jest największa biegłość Te.

11.

Trzydzieści szprych łączy się, tworząc koło,
a używanie koła zależy od pustki między nimi.

Z gliny robi się naczynia,
a używanie naczyń zależy od pustki w nich.

Dom ma ściany i dach,
a korzystanie z domu zależy od pustki w nim.

Dlatego zarazem byt przynosi korzyści
i niebyt jest użyteczny.

12.

Nadmiar światła
oślepia.

Nadmiar dźwięku
ogłusza.

Nadmiar przypraw
tępi smak.

Wyścigi i polowania
prowadzą do szaleństwa.

Trudno dostępne dobra
skłaniają do pożądania.

Dlatego mądry człowiek
skupia się na brzuchu, a pomija oczy.

13.

Zaszczyty i hańba równie wiążą się ze strachem.

Zaszczyty przyjmujemy, bo boimy się życia bez nich,
a zdobywszy je już, obawiamy się ich utraty.

Podobnie, posiadanie siebie jest przyczyną nieszczęść.

Jeśli nie wyróżnialibyśmy siebie,
cóż mogłoby wzbudzać lęk i cierpienie?

Tym, którzy widzą i kochają świat jako siebie,
a więc którzy traktują siebie
tak jak cokolwiek innego na świecie,
można powierzyć wszystko.

14.

Patrzę i nie widzę, bo jest niewidoczne.

Nasłuchuję i nie słyszę, bo jest niesłyszalne.

Szukam miary i nie mogę zmierzyć, bo jest nieuchwytnie.

Te trzy cechy powodują, że nie może być zbadane,
a zarazem tworzą jedność.

Nieoświetlone z wierzchu, nieocienione od spodu,
nieskończenie bezgraniczne,
nie może być nazwane
i powraca w nieistnienie rzeczy i spraw.

Jest bezkształtne,
jest obrazem bez treści i przedmiotu,
jest tym, czego nie można być świadomym.

Spotkaj się z nim, lecz nie ujrzysz jego twarzy.
Idź za nim, lecz nie będziesz widział jego pleców.

Aby móc zapanować nad teraźniejszością,
uchwyć pradawny początek - nić Tao.

15.

W dawnych czasach żyli ludzie, którzy znali Tao.

Byli subtelni, głębocy i tajemniczy.

Byli
niepewni jak przechodzący zimą przez potok,
niezdecydowani jak obawiający się sąsiadów,
powściągliwi jak goście,
ulotni jak topniejący śnieg,
prości jak nieociosany kłoc,
otwarceni jak dolina,
nieprzenikalni jak ciemna woda.

Można to, co jest mętne,
stopniowo oczyścić przez zastanie.

Można temu, co się zastało,
stopniowo nadać ruch ku życiu.

Ale tylko wtedy, gdy nie pragnie się spełnienia.

Bowiem tylko gdy się tego nie pragnie,
można objąć wszystko, niczego w pełni nie osiągając.

16.

Dotrę na skraj pustki,
będę obserwował ciszę i spokój.
Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw wzrasta obok siebie,
a ja będę wyglądał ich powrotu.
Bo każda z nich powróci do korzeni,
a powrót do korzeni to cisza i spokój,
to powtórne narodziny.
A powtórne narodziny to wieczność.
Znajomość wieczności to oświecenie.
Nieznajomość wieczności to ignorancja.
Kto zna wieczność, obejmuje wszystko.
Kto obejmuje wszystko, jest szlachetny.
Szlachetność jest jak Niebo.
Niebo jest jak Tao.
Tao jest nieustające.
Nie trzeba bać się przemijania.

17.

Jeśli Wielki Człowiek jest na szczycie,
ci którzy są na dole wiedzą tylko tyle, że on istnieje.

Ostrożnie waży słowa.

Jeśli jego dzieło wieńczy sukces,
ludzie mówią, że stało się tak samo z siebie.

Następny jest dla nich jak rodzic i szanują go.

Następny wzbudza lęk.

Następnym gardzą.

18.

Gdy zagubiono wielkie Tao,
pojawiły się cywilizacja i praworządność.

Gdy zapanowała wielka obłuda,
pojawiła się uczona wiedza.

Gdy krewni przestali żyć w harmonii,
pojawiły się synowska nabożność i ojcowska miłość.

Gdy w państwie zapanował nieporządek,
pojawił się lojalni ministrowie.

19.

Gdy się porzuci świątobliwość i uczoność,
ludzie zyskają stukrotnie.

Gdy się porzuci cywilizację i praworządność,
wróci naturalna nabożność synowska i ojcowska miłość.

Gdy się porzuci zręczność i zysk,
znikną złodzieje.

Te trzy zalecenia nie wystarczą.

Dlatego wszyscy ludzie powinni trzymać się prostoty,
ograniczać posiadanie i zmniejszać pożądanie.

20.

Bez nauki nie ma żalu.
Jak daleko jest od sprzeciwu do potakiwania?
Jak daleko jest od piękna do brzydoty?
Ileż zamętu – bez końca.

Ludzie – radosne tłumy –
jakby byli na odpuście albo świętowali nadejście wiosny.
Tylko mnie jednego bezwład ogarnia i nie dają żadnego znaku,
jak niemowlę, które jeszcze nie nauczyło się uśmiechać.
Włóczęga, który nie ma dokąd wrócić – takie sprawiam wrażenie.

Ludzie mają mnóstwo rzeczy – więcej niż potrzebują.
Tylko ja jeden wyglądam, jakbym był w potrzebie.
Moje serce to serce głupiego człowieka: tępe i bez rozróżnień.

Ludzie – wszyscy pełni są światła.
Tylko ja jeden jestem jak pogrążony w mroku.
Nie boję się tego, czego inni się obawiają.

Ludzie – wszyscy widzą różnice i podziały.
Tylko ja jeden ich nie widzę.
Jestem jak dryfujący na środku oceanu, jak nieustający nigdy wiatr.

Ludzie – wszyscy mają jakieś cele.
Tylko ja jeden jestem jak wiejski głupek.
Jestem inny.

Cenię sobie Tao jak opiekę matki.

21.

Wielka biegłość Te to podążanie za Tao i tylko za Tao.

Tao jest niejasne i mgliste.

A w środku owej niejasności i mglistości
istnieją rzeczy.

A w środku owej niejasności i mglistości
istnieją formy.

A w środku owej niejasności i mglistości
działa siła życiowa.

Ta siła życiowa jest rzeczywista i można na niej polegać.

Od starożytności do współczesności
Tao nie zostało zapomniane.

Przez nie można postrzec początek historii życia.

Skąd wiem, że to początek historii życia?

Dzięki temu, co jest we mnie.

22.

Niepełne stają się pełne.
Zgięte stają się proste.
Opróżnione stają się napełnione.
Zużyte stają się nowe.

Im mniej się ma, tym lepiej
- mnogość wprowadza zamęt.

Dlatego mędrzec chroni jedność
i staje się wzorem dla wszystkich.

Nie patrzy tylko na siebie, dlatego widzi więcej.
Nie perswaduje, dlatego przekonuje.
Nie podnosi własnych zasług, dlatego zyskuje uznanie.
Nie wywyższa się, dlatego przewodzi.
Nie walczy z nikim, dlatego nie można go pokonać.

Starożytni mawiali: niepełne stają się pełne.

To właśnie jest rzeczywista pełnia.

23.

Mówić cicho to naśladować naturę.

Silny wiatr nie wieje długo.

Rzęsisty deszcz nie pada długo.

Kto je sprawia?

Niebo i Ziemia,
ale nawet Niebo i Ziemia
nie mogą sprawić,
by rzeczy gwałtowne trwały długo.

Tym bardziej człowiek.

Kto utożsamia się z Tao, osiąga Tao.

Kto utożsamia się z cnotą, osiąga Te.

Kto utożsamia się ze stratą, osiąga stratę.

Tym, którym brakuje ufności, nie można ufać.

24.

Kto wspiął się na palce, nie ustoi.

Kto się spieszy, nie utrzyma tempa.

Kto obnosi się ze sobą samym, nie widzi wiele.

Kto wychwala siebie samego, nie ma zasług.

Kto atakuje, niczego nie osiąga.

Odniesione do Tao,
sprawy te są jak nadmiar jedzenia lub zbyteczny balast.

Dlatego ten kto osiągnął Tao,
nie ma z nimi nic wspólnego.

25.

Niemające formy a dojrzałe,
istnieje przed Niebem i Ziemią.

Ciche i bezgraniczne, nie zmienia się.

Dosięga wszystkiego, a nie zużywa się.

Przypuszczalnie jest matką wszystkiego.

Nie ma nazwy.

Przymuszony, przydam mu znak "Tao" i nazwę "wielkie".

Tao jest wielkie, Niebo jest wielkie,
Ziemia jest wielka i człowiek jest wielki.

Człowiek kieruje się regułami Ziemi.

Ziemia kieruje się regułami Nieba.

Niebo kieruje się regułami Tao.

A Tao jest naturalne.

26.

Ciężar jest podstawą lekkości.

Spokój włada ruchem.

Dlatego podróżujący mędrzec
nigdy nie traci z widoku swego bagażu
i choć jest tyle pięknych rzeczy do zobaczenia,
on trzyma się własnej drogi.

Nie traktuje świata lekko.

Jeśli traktuje się świat zbyt lekko, traci się korzenie.

Przez lekceważenie traci się panowanie.

27.

Ten kto naprawdę umie wędrować,
obywa się bez szlaków.
Ten kto naprawdę umie przekonywać,
obywa się bez argumentacji.
Ten kto naprawdę umie rachować,
obywa się bez liczydeł.
Ten kto naprawdę umie zamykać,
obywa się bez zamków.
Ten kto naprawdę umie zawiązywać,
obywa się bez węzłów.

Dlatego mędrzec, który naprawdę umie chronić innych,
nikogo nie odtrąca.
To nazywam obstawaniem przy jasności.

Dlatego ten, kto jest dobry,
jest nauczycielem dla tych, którzy nie są dobrzy.
Ci, którzy nie są dobrzy,
stają się uczniami człowieka dobrego.
Ci, którzy nie szanują nauczyciela
i ci, którzy nie dbają o uczniów,
nawet jeśli myślą, że mają wiedzę, błędzą.
To nazywam najgłębiej subtelnym.

28.

Ten kto zna siłę mężczyzny,
a obstaje przy słabości kobiety,
nie odstępuje od wiecznej Te.

Ten kto zna biel, lecz wspiera czerní,
nie odstępuje od wiecznej Te.

Ten kto zna chwałę, lecz wspiera hańbę,
nie odstępuje od wiecznej Te.

Powraca do bezkresu, jest jak niemowlę,
zachowuje prostotę nieociosanego kłoca.

Gdy nieociosany kłoc jest obrobiony,
przekształca się w narzędzie.

A mistrz używa całości,
choć umie posłużyć się narzędziem.

Sednem sztuki jest nie ruszyć tego, co proste i niepodzielone.

29.

Ci, którzy pragną opanować świat
i biorą się do działania,
nie dopną swego,
ponieważ świat jest niewymierny
i nie można go osiągnąć działaniem.

Kto działa,
poniesie klęskę.
Kto chwyci i mocno trzyma,
utraci.

Jest czas, by iść do przodu
i czas, by pozostać z tyłu.
Jest czas, by oddychać lekko
i czas, by oddychać ciężko.
Jest czas, by być silnym
i czas, by być łagodnym.
Jest czas, by się zbierać
i czas, by się rozpraszać.

Dlatego mądry człowiek
unikaj skrajności, nadmiaru i samozadowolenia.

30.

Kto służąc państwu, odwołuje się do Tao,
ochrania je bez armii.

Kto używa broni, sam będzie przez nią zraniony.

Gdzie były wojska, rosną tylko ciernie.

Gdzie były wojska, pozostaje tylko głód.

Kto jest biegły, zwycięża i na tym poprzestaje.

Dokonywać bez próżności.

Dokonywać bez chętności.

Dokonywać bez arogancji.

Dokonywać, ale tylko wtedy, gdy nie ma wyboru.

Dokonywać bez przemocy.

Gdzie siła jest użyta, młode starzeje się.

To nie jest droga Tao.

31.

Broń to narzędzie nieszczęścia.

Dlatego ten, kto posiadał Tao, nie używa jej.

Stosuje ją, ale tylko gdy zostanie przymuszony.

Nawet gdy zwycięża, nie uważa, że to jest wartościowe.

Gdyby tak uważać, to jakby mieć przyjemność z zabijania.

Ci, którzy mają przyjemność z zabijania,
nie zwyciężają.

Ci, którzy zabili,
powinni być witani ze smutkiem.

Tych, którzy zwyciężyli,
należy witać jak na pogrzebie.

32.

Tao jest wieczne i bez nazwy.

Choć nieociosany kłoc jest mały,
nie jest mniej ważny niż cokolwiek innego na świecie.

Gdyby rządzący trzymali się tego,
dziesięć tysięcy rzeczy i spraw układałoby się samo.

Spadałaby słodka rosa,
a ludzie żyliby bez dekretów.

Gdy kłoc jest ciosany,
części potrzebują nazw.

Kiedy pojawiają się nazwy,
trzeba znać granice.

Znać granice to unikać kłopotów.

Tao jest jak strumienie i rzeki
spływające dolinami do morza.

33.

Kto zna ludzi,
ma wiedzę.

Kto zna siebie,
jest mądry.

Kto zwycięża innych,
ma siłę.

Kto zwycięża siebie samego,
ma moc.

Kto jest zadowolony z tego, co ma,
jest bogaty.

Kto wytrwale ćwiczy,
osiągnie.

Kto nie sprzeniewierza się swemu miejscu,
trwa.

Kto umiera, ale nie zanika,
jest zawsze obecny.

34.

Tao rozciąga się wszędzie, jak woda.

Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw zależy od niego,
a ono niczego nie porzuca.

Wykonuje swoje zadanie,
ale nie żąda żadnej nagrody.

Pielęgnuje dziesięć tysięcy rzeczy i spraw,
ale nie próbuje ich kontrolować.

Dlatego może być nazwane małym.

Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw wraca do niego,
choć ono ich nie kontroluje.

Dlatego może być nazwane wielkim.

Prawdziwa osobowość nie chce być wielką
i przez to wielką się staje.

35.

Trzymaj się właściwej drogi,
a wszystko, co jest pod niebem,
przyjdzie do ciebie.

Nie zostanie skrzywdzone,
znajdzie odpoczynek, spokój i bezpieczeństwo.

Przechodzący zatrzyma się
na dźwięk muzyki i zapach dobrego jedzenia.

Tao jest bezdźwięczne i bezsmakowe.

Nie jest dość konkretne,
by być widziane,
ani głośne,
by być słyszane.

A jednak trwa wiecznie.

36.

To co ma być skurczone,
musi być najpierw rozciągnięte.

To co ma być osłabione,
musi być najpierw wzmocnione.

To co ma być zburzone,
musi być najpierw zbudowane.

To co ma być zabrane,
musi być najpierw dane.

To jest nazywane trudno zrozumiałym.

Miękkie i słabe pokona twarde i silne.

Nie wyciąga się ryb z wody,
a broń nie powinna być pokazywana.

37.

Tao nie działa,
a jednak nic nie jest niezrobione.

Jeśli władcy trzymają się Tao,
dziesięć tysięcy rzeczy i spraw przekształca się samo.

Jeśli po przekształceniu budzą się pragnienia,
należy je unieruchomić nieociosanym kłosem,
który jest bez nazwy i bez pragnień.

Jeśli wyciszą się pragnienia,
nastąpi spokój.

38.

Człowiek najwyższej cnoty
nie trzyma się cnotliwych uczynków
i w ten sposób rzeczywiście cnotę posiada.
Człowiek pośledniej cnoty
nie traci z oczu cnotliwych uczynków
i w ten sposób rzeczywiście cnoty nie posiada.
Człowiek najwyższej cnoty
nie podejmuje działań
i nie ma niczego, co pozostawiłby nieukończonym.
Człowiek pośledniej cnoty
działa nieustannie
i nie ma niczego, co by ukończył.
Człowiek prawości działa,
ale nie kieruje się prywatą.
Człowiek sprawiedliwości działa
i patrzy na siebie.
Człowiek obyczajności działa,
a gdy inni się nie odwzajemniają, zaciska pięści.
Gdy traci się Tao, pozostaje cnota,
gdy traci się cnotę pojawia się prawość,
gdy traci się prawość, pojawia się sprawiedliwość,
gdy traci się sprawiedliwość, pojawia się obyczaj.
Obyczaj jest powierzchownym wyrazem lojalności i szczerości,
i jest przyczyną chaosu.
Zdobywanie wiedzy jest jak kolorowy kwiat
i prowadzi do ignorancji.
Dlatego człowiek wielki pozostaje przy tym, co jest istotne,
a to co jest powierzchowne, pomija.
Bierze owoc, a odrzuca kwiat.

39.

Jednia istnieje od zawsze.
Niebo jest czyste dzięki jedni.
Ziemia jest stała dzięki jedni.
Duch jest silny dzięki jedni.
Doliny są żyzne dzięki jedni.
Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw
przekształca się dzięki jedni.
Władcy rządzą dzięki jedni.
Wszystko pochodzi z jedni.
Gdyby niebo nie było czyste, podzieliłoby się.
Gdyby ziemia nie była stała, rozstąpiłaby się.
Gdyby duch nie był silny, ustałby.
Gdyby doliny nie były żyzne, wyschłyby.
Gdyby dziesięć tysięcy rzeczy i spraw
nie przekształcało się, wyginęłoby.
Gdyby władcy nie rządzili, upadliby.
Podstawą wielkości jest małość.
Podstawą wysokiego jest niskie.
Dlatego wielcy mówią o sobie:
samotny, bezradny, bezwartościowy.
Czy to właśnie nie jest uznaniem małości i niskości podstaw?
Największa liczba pochwał nie uczyni nikogo godnym.
Lepiej toczyć się jak zwykłe kamienie,
niż błyszczeć jak kamień szlachetny.

40.

Przeciwieństwo jest ruchem Tao.

Słabość jest drogą Tao.

Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw
zrodziło się z bytu,
a byt zrodził się z niebytu.

41.

Ludzie najwyższej mądrości gdy słyszą o Tao,
dążą do urzeczywistnienia go.

Przeciętnie mądrzy gdy słyszą o Tao,
raz wzorują się na nim, innym razem tracą je.

Najmniej mądrzy gdy słyszą o Tao,
śmieją się, a nawet jeśli go nie wyśmiewają,
nie cenią na tyle, by zwracać się ku niemu.

Dlatego mówi się:

Jasna droga zdaje się ciemna.

Krok do przodu zdaje się wieść wstecz.

Równa droga zdaje się wyboista.

Najwyższa cnota zdaje się jak dolina.

Najjaśniejsza biel zdaje się zabrudzona.

Najwyższa biegłość zdaje się nie dość dobra.

Osiągnięta biegłość zdaje się całkiem zwyczajna.

Prostota i bycie sobą zdają się rozkapryszaniem.

Największy kwadrat nie ma kątów.

Największe naczynie napętnia się bez końca.

Największy dźwięk jest niesłyszalny.

Największy obraz nie ma formy.

Tao jest skryte i nie ma nazwy.

Jednak tylko Tao wspomaga wszystko
i prowadzi ku doskonałości.

42.

Tao rodzi jedno.

Jedno rodzi dwa.

Dwa rodzą trzy.

Trzy rodzą dziesięć tysięcy rzeczy i spraw.

Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw
pozostaje w harmonii przez zmieszanie Yin i Yang.

Ludzie nie znoszą osamotnienia, osierocenia i bezwartościowości, a jednak władcy mówią o sobie:
jestem samotnym sierotą bez znaczenia.

Często zdarza się, że przez zysk się traci,
a przez stratę zyskuje.

Gwałtowni umierają gwałtownie.

To jest punkt wyjścia nauczania.

43.

Najbardziej miękkie
zwycięży najbardziej twarde.

Niesubstancjalne
wniknie tam, gdzie nie ma miejsca.

Dzięki temu wiadomo, jak nie działać,
aby było to korzystne.

Niewielu jest ludzi na świecie,
którzy uczą bez słów i wzbogacają bez działania.

44.

Ty sam czy twoja sława - co jest ważniejsze?

Twoje życie czy twoje mienie - co jest cenniejsze?

Zysk czy strata - co bardziej rujnuje?

Kto ma pragnienia, wiele za nie zapłaci.

Kto gromadzi, poniesie stratę.

Kto potrafi zadowolić się tym, co ma,
nie będzie cierpieł zhańbienia.

Kto wie, kiedy się zatrzymać,
uniknie niebezpieczeństwa.

Ten potrafi długo żyć.

45.

Wielka doskonałość wydaje się niedoskonała.

Wielka pełnia wydaje się pusta.

Najprostsze wydaje się skrzywione.

Najręczniejszy wydaje się niezdara.

Najlepszy mówca wydaje się jąkałą.

Ruch pomaga zwalczyć jedynie chłód na dworze.

Spokój pomaga w każdej pogodzie.

Spokój utrzymuje ład we wszystkim pod Niebem.

46.

Gdy Tao panuje na świecie,
konie pracują w polu.

Gdy Tao jest lekceważone,
konie bojowe pasą się na granicach.

Nie ma większego przewinienia
niż hołdowanie požądaniom.

Nie ma większego kataklizmu
niż niezadowolenie.

Nie ma większego nieszczęścia
niż chcieć więcej.

Temu kto wie, że wystarczy to, co się ma,
to co ma, wystarczy.

47.

Bez wychodzenia z domu można poznać świat.

Bez patrzenia przez okno można poznać niebo.

Im dalej idziesz, tym mniej widzisz.

Dlatego mędrzec przybywa nie wyruszając,
widzi nie patrząc,
osiąga bez dążenia.

48.

Kto się uczy,
ten dzień po dniu powiększa.

Kto zgłębia Tao,
ten dzień po dniu pomniejsza.

Pomniejsza i pomniejsza,
aż wreszcie nie działa.

Nie działa,
a nic nie jest zaniedbane.

Świat obejmuje się bez zabiegania.

Dziesięć tysięcy rzeczy i spraw
powinno toczyć się własnym tokiem.

49.

Mędrzec nie ma ustalonych raz na zawsze przekonań.

Mędrzec uwzględnia serca i umysły wszystkich ludzi.

Dobrych bierze za dobrych,
ale i niedobrych traktuje z dobrocią.

Tak osiąga się biegłość w dobru.

Wobec szczerych jest szczery,
ale i nieszczerych traktuje ze szczerością.

Tak osiąga się biegłość w szczerości.

Mędrzec jest nieśmiały i skromny,
i to myli ludzi.

Przypomina dziecko.

50.

Pomiędzy narodzinami a śmiercią
trzech na dziesięciu dąży ku życiu,
trzech na dziesięciu dąży ku śmierci,
a trzech na dziesięciu tylko dryfuje od życia do śmierci.

Dlaczego tak jest?

Bo przywiązują zbyt dużą wagę do życia.

Ten kto wie, jak żyć,
wędruje bez strachu przed bawołem i tygrysem,
i nie zostanie zraniony w walce.

Bawoły nie mają miejsca, w które mogłyby wrazić róg,
tygrysy nie mają miejsca, w które mogłyby wbić pazury,
a broń nie ma miejsca, w które mogłyby uderzyć.

Dlaczego tak jest?

Bo nie ma w nim miejsca na śmierć.

51.

Z Tao -narodziny.

Z Te - wzrost.

Z rzeczy - forma.

Z tego co się dzieje - dojrzałość.

Pośród dziesięciu tysięcy rzeczy i spraw nie ma takiej,
która nie czciliby Tao i nie szanowałyby Te.

Cześć oddawana Tao i szacunek dla Te
nie wynikają z nakazu,
lecz zjawiają się naturalnie, same z siebie.

Dlatego, że z Tao są narodziny,
a z Te jest wzrost, dorastanie,
owocowanie, opieka i pokój.

Rodzić, lecz nie brać w posiadanie,
działać, lecz nie uzależniać od siebie,
pobudzać wzrost, lecz nie sprawować władzy.

To się nazywa tajemnym.

52.

W świecie wszystko ma początek,
który uważany jest za matkę.

Dopiero poznanie matki pozwala zrozumieć dzieci.
Matki należy się trzymać
nawet wtedy, gdy już znane są jej dzieci.

Wtedy do końca życia
nie znajdziesz się w niebezpieczeństwie.

Zablokuj otwory ciała, zamknij drzwi,
a do końca życia nic cię nie usidli.
Otwórz otwory ciała, zajmij się sprawami,
a do końca życia nie znajdziesz ratunku.

Oświecenie jest umiejętnością pozostawania niepozornym,
a siła polega na zdolności zachowywania delikatności.

Korzystaj ze światła zewnętrznego,
lecz powracaj i zwracaj się ku oświeceniu.
Wtedy do końca życia
nie znajdziesz się w niebezpieczeństwie.

To jest ćwiczeniem się w stałości.

53.

Gdybym miał wiedzę,
szedłbym zawsze drogą Tao
i troszczyłbym się tylko o to, by z niej nie zboczyć.

Droga Tao jest równa i łagodna,
lecz ludzie wolą chodzić bocznymi ścieżkami.

Gdy na książęcym dworze
panuje nadmierna czystość i porządek,
pola zachwaszczają się, a spichlerze są puste.

To jest rozbój.

Są tacy, którzy noszą eleganckie stroje, ostre miecze,
nadużywają jedzenia i picia,
a posiadają więcej niż mogą użyć.

To jest arogancja.

To jest odległe od Tao.

54.

Tego co jest dobrze umocowane,
nie można wyrwać.
Tego co jest mocno obejmowane,
nie można wyszarpnąć.

Synowie i wnuki niech nigdy nie zaprzestaną
składania ofiar na ołtarzach przodków.

Biegłość dojrzewa dzięki rozwijaniu samego siebie.
Biegłość dojrzewa dzięki rozwijaniu rodziny.
Dzięki rozwijaniu gminy biegłość staje się obfita.
Dzięki rozwijaniu kraju biegłość staje się udziałem wielu.
Dzięki rozwijaniu świata biegłość staje się powszechna.

Dlatego
sobie się przyglądając,
poznaje się innych.
Rodzinie się przyglądając,
poznaje się inne.
Gminie się przyglądając,
poznaje się inne.
Krajowi się przyglądając,
poznaje się inne.
Świata się przyglądając,
poznaje się świat.

55.

Ten kto całkowicie uwewnętrznił Te,
podobny jest do niemowlęcia.

Nikt go nie atakuje.

Kości ma miękkie, mięśnie słabe, a uchwyt mocny.

Jest harmonijny.

Znajomość harmonii nazywa się wiecznością.

Znajomość wieczności nazywa się oświeceniem.

Wykraczanie poza naturalne ramy życia
ściąga nieszczęście.

Umysł nie powinien kontrolować sił witalnych.

Wszystko co osiąga dojrzałość, starzeje się.

Wszystko co przeciwne Tao, ginie przed czasem.

56.

Ci którzy wiedzą - nie mówią.

Ci którzy mówią - nie wiedzą.

Kto przytępia krawędzie,
wyzwala się z zamętu,
miarkuje blask,
jednoczy się z pyłem świata –
ten zachowuje prawdziwą tożsamość.

Nie można się do niego zbliżyć na tyle, by się spoufalić,
ani na tyle, by nim wzgardzić.

Nie można go ani obdarować ani skrzywdzić.

Nie można go ani uhonorować ani zhańbić.

To jest najszlachetniejszy stan pod niebem.

57.

Powinno się rządzić krajem bez podejmowania działań.

Im więcej nakazów i zakazów,
tym gorzej żyje się ludziom.

Im ostrzejsza broń,
tym więcej kłopotów.

Im więcej bystrości,
tym więcej udziwnień.

Im więcej praw,
tym więcej przestępstw.

Dlatego mędrzec mówi:

Należy nie działać, a ludzie poradzą sobie sami.

Należy być dobrym, a ludzie też tacy się staną.

Nie należy prowadzić spraw, a ludzie się wzbogacą.

Nie należy mieć pragnień, a ludzie staną się prostoduszni.

58.

Gdy rządzi się prosto i spokojnie,
ludzie stają się prostoduszni i lojalni.

Gdy rządzi się przez nakazy i zakazy,
ludzie stają się sprytni i podstępni.

Zza szczęścia wyziera nieszczęście.

Zza nieszczęścia wyziera szczęście.

Któż może znać przyszłość?

Proste zmienia się w zakrzywione.

Dobre zmienia się w złowrogie.

Ludzie od tak dawna się w tym gubią.

Dlatego mądry człowiek jest ostry, ale nie ucina.

Jest ukierunkowany, ale nie przebija.

Jest prostolinijny, ale nie rani.

Jest świątły, ale nie oślepia.

59.

Upraszczenie warunków życia jest najkorzystniejsze.

Kto upraszcza, powraca na ścieżkę.

Powrót na ścieżkę oznacza przyrost biegłości Te.

Tam gdzie jest biegłość,
wszystko może być opanowane.

Jeśli wszystko może być opanowane,
możliwości są bezkresne.

Tam gdzie możliwości są bezkresne,
można opanować świat.

To nazywa się głęboko sięgającym korzeniem.

Ten kto nauczy się koncentrować swoje życie,
zobaczy wiele dni.

60.

Rządzenie wielkim
jest jak przyrządzanie potrawy z małych rybek,
o które trzeba dbać, by się nie rozpadły.

Jeśli rządzi się zgodnie z Tao,
demony nie okazują swojej siły.

Nie dlatego, że nie mają siły,
ale że jej nie użyją przeciw ludziom.

Mędrzec też nie krzywdzi ludzi.

Gdziekolwiek nie wyrządza się krzywd,
napływa powszechna wartość.

61.

Wielki kraj,
jeśli potrafi być uległy,
przyciąga małe kraje,
a małe kraje,
ulegając wielkiemu,
zdobywają jego względy.

Uległość polega na stawianiu siebie niżej.

Uległość pozwala zaspokoić potrzeby
zarówno jednych, jak i drugich.

62.

Tao

- schronienie wszystkiego, co zaistniało,
skarb dobrych i obrona złych.

Dzisiaj za piękną mowę można kupić wszystko,
a elegancją wpływa się na innych.

Dlaczego odrzuca się nieokrzesanych?

Dlaczego wybiera się władcę i ustanawia ministrów?

Zamiast dzierżyć berło
i jeździć czterokonnym zaprzęgiem,
czy nie byłoby lepiej zapomnieć o tym
i zjednoczyć się z Tao?

W dawnych czasach
ludzie nie dążyli do bogactw i władzy,
ponieważ cenili sobie Tao.

63.

Powinno się działać nie działając.
Załatwiać sprawy bez rozgłosu.
Rozsmakować się w tym, co nie ma smaku.
Powiększać małe i pomnażać nieliczne.
Odpowiadać cnotą na krzywdę.

Trudne rozpoczynać od łatwego,
a wielkie od małego,
ponieważ na świecie trudne sprawy
zawsze zaczynały się od łatwych a wielkie od małych.

Dlatego mądry człowiek,
realizując wielkie przedsięwzięcia,
nigdy nie zaczyna od wielkich działań.

Kto składa wielkie obietnice,
nie zasługuje na zaufanie.

Kto podchodzi do rzeczy zbyt lekko,
na pewno napotka trudności.

Dlatego mądry człowiek,
wnikając w trudności,
nie doznaje ich.

64.

To co jest spokojne, łatwo przytrzymać.
To co jest nieokreślone, łatwo zaplanować.
To co jest kruche, łatwo przełamać.
To co jest drobne, łatwo rozproszyć.
Należy rozpoczynać od tego, czego jeszcze nie ma.
Zaprowadzać ład wtedy, gdy jeszcze nie ma zamętu.
Bowiem drzewo tak potężne, że nikt nie potrafi objąć ramionami jego pnia, wyrasta z małej siewki.
Wznoszenie dziewięciokondygnacyjnego tarasu
zaczyna się od garstki ziemi.
Najdłuższa podróż zaczyna się od pierwszego kroku.
Kto działa - upadnie.
Kto uchwyci cokolwiek - straci.
Dlatego mądry człowiek nie podejmuje działań i nie upada.
Nic nie traci, bo niczego nie ma.
Ci, którzy działają, często doznają zawodu,
ponieważ spieszą się w pogoni za sukcesem.
Mądry człowiek ostrożnie kończy, co rozważnie zaczął,
stąd nie spotykają go niepowodzenia.
Nie chce pragnąć i nie ceni drogich kamieni.
Kształci się bez zdobywania wykształcenia
i zwraca się ku temu, co inni pomijają.
Wszystkie rzeczy i sprawy wspiera w tym,
czym same z siebie się stają.
Nie podejmuje działań.

65.

Starożytni, którzy byli biegli w Tao,
nie starali się oświecać ludzi,
ale pomagali im w osiągnięciu prostoty.

Trudno rządzi się ludem, który jest zbyt uczony.

Dlatego ci, którzy, rządząc krajem,
odwołują się do uczoności, szkodzą krajowi.

Ci, którzy, rządząc krajem,
nie odwołują się do uczoności, przynoszą mu szczęście.

To jest para przeciwieństw.

Wiedza o nich jest tajemną biegłością.

Tajemna biegłość jest głęboka i odległa.

Jest z nią inaczej niż z uczestnictwem
w sprawach konkretnych, jakże inaczej.

Najwyższa zgodność z Tao
jest rezultatem odwrócenia się od spraw konkretnych.

66.

Morze włada strumieniami i rzekami,
bo zajmuje niższą pozycję.

Dlatego mędrzec, chcąc prowadzić ludzi,
powinien umieścić się poniżej.

Prowadząc ich, stać z tyłu.

Będąc zwierzchnikiem, nie przytłaczać ich.

Będąc na czele, nie tłumić ich rozwoju.

Świat będzie go wspierał bez zawiści.

Ponieważ o nic nie zabiega,
nikt nie będzie z nim rywalizował.

67.

Pod Niebem mówią, że Tao jest wielkie
i nie przypomina niczego.
Wydaje się inne, bo jego wielkość nie ma granic.
Gdyby nie było inne, dawno by zmałało.

Są trzy skarby, które trzeba miłować i osłaniać.
Pierwszym jest łagodność,
drugim - umiar,
a trzecim - niechęć do bycia z przodu.

Dzięki łagodności można być odważnym.
Dzięki umiarowi można być szczodrym.
Dzięki niechęci do bycia z przodu
można mądrze przewodzić.

Jeśli ludzie porzucają łagodność i usiłują być odważni,
porzucają umiar i usiłują być szczodrzy,
porzucają ostatnie miejsca i usiłują zająć pierwsze,
to napotykają pewną śmierć.

Łagodność ratuje w starciu i osłania w obronie.

Tak działa Niebo.

68.

Dobry oficer nie jest wojowniczy.

Dobry żołnierz nie wpada w furję.

Kto umie przewodzić,
nie stawia siebie wyżej.

Kto umie zwyciężać,
nie prowokuje wroga.

To jest cnota nierywalizowania.

To jest umiejętność ludzi biegłych.

To jest zjednoczenie z Niebem.

69.

Doświadczeni żołnierze mają takie powiedzenia:

Nie zachowuj się jak gospodarz,
raczej jak gość.

Nie wysuwaj się naprzód ani o cal,
raczej cofnij się o stopę.

To się nazywa maszerowaniem bez ruchu,
podwijaniem rękawa bez odstawiania ramienia,
starciem bez kontaktu,
uzbrajaniem się bez broni.

Klęską jest wystawienie wojsk i zadanie pierwszego ciosu.

Wtedy to co cenne narażone jest na niebezpieczeństwo.

Dlatego wygrywa ten, kto się wycofuje.

70.

Moje słowa łatwo zrozumieć i łatwo urzeczywistnić.

Ale nie ma nikogo,
kto potrafi je zrozumieć i urzeczywistnić.

Słowa mają swoje źródło,
a sprawy - to co nimi kieruje.

Ponieważ ludzie tego nie rozumieją,
nie potrafią zrozumieć mnie.

Niewielu rozumie moją cenną naukę.

Mędrzec ubiera się zgrzebnie
i chowa szlachetny kamień.

71.

Wiedzieć, lecz myśleć, że się nie wie,
jest siłą.

Nie wiedzieć, lecz myśleć, że się wie,
jest słabością.

Gdy ma się już dość słabości,
przestaje się być słabym.

Siła mędrca to słabość w słabości.

To jest droga zdrowia.

72.

Nadmiar podporządkowania może przynieść nieszczęście.

Nie należy ograniczać ludziom przestrzeni życiowej.

Nie należy gnębić ich pracą.

Gdy ludzi się nie prześladowuje,
nie będą się bali.

Dlatego mądry człowiek zna siebie,
ale siebie nie eksponuje.

Zna swoją wartość,
ale nie jest arogancki.

73.

Odważny aż po zuchwałość spotka śmierć.

Odważny bez zuchwałości będzie żył.

Niebo nie lubi zuchwałości.

Nawet mądry człowiek ma z tym problemy.

Niebiańskie Tao nie walczy a zwycięża.

Nie mówi a udziela odpowiedzi.

Nie przyzywa a przyciąga.

Zdaje się, że nie ma celu, a go osiąga.

Sieć Nieba zarzucona jest szeroko.

I choć jest rzadka, wszystko w nią wpada.

74.

Po co ludzi straszyć śmiercią?

Kto śmiercią grozi,
sam na śmierć zasługuje.

Jednak zadawanie śmierci to sprawa kata.

Nie ma sensu zastępować kata.

Kto by go wyręczał,
rąbałby drzewo zamiast je obrabiać.

75.

Zbyt wysokie podatki są przyczyną nędzy ludu.

Dlatego panuje głód.

Władcy zbyt ingerują.

Dlatego trudno im rządzić ludźmi.

Ludzie za bardzo zabiegają o życie.

Dlatego nie traktują śmierci poważnie.

Lepiej ignorować życie
niż przydawać mu nadmierną wartość.

76.

Człowiek jest delikatny i słaby, gdy się rodzi,
a twardy i sztywny, gdy umiera.

Rośliny są delikatne i wrażliwe, gdy żyją,
a twarde i suche, gdy umierają.

Twarde i sztywne zmierza ku śmierci.

Delikatne i wrażliwe zmierza ku życiu.

Dlatego ten kto nie jest elastyczny,
nie wygra walki.

Drzewo, które nie jest giętkie,
zostanie powalone.

Twarde i sztywne przegra.

Delikatne i wrażliwe wygra.

77.

Z Tao jest jak z napinaniem łąki.

Mierzysz w górę - ciężewę opuszczasz w dół.

Mierzysz w dół - ciężewę podciągasz w górę.

Zbyt napięta - rozluźniasz.

Zbyt rozluźniona - napinasz.

Tao zabiera stamtąd, gdzie jest za dużo,
by dać tam, gdzie jest za mało.

U ludzi jest na odwrót –
zabierają stamtąd, gdzie jest za mało,
by dać tam, gdzie jest za dużo.

Jaki człowiek, który ma nadmiar,
potrafi ofiarować go światu?

Ten kto żyje zgodnie z Tao.

Dlatego mądry człowiek działa, lecz nie gromadzi,
nie obejmuje stanowisk i nie pragnie sławy.

78.

Nie ma nic bardziej miękkiego i słabego niż woda,
lecz w pokonywaniu twardego i silnego
jest niezwyciężona,
tak że nic na świecie jej nie dorówna.

Każdy wie, że słabe zwycięża silne,
a miękkie pokonuje twarde,
lecz nikt nie potrafi tak działać.

Dlatego mędrzec mówi:

Tylko ten, kto dla kraju cierpi poniżenie,
może rządzić.

Tylko ten, kto wziął na siebie nieszczęścia kraju,
może być władcą.

79.

Wielki żal po konflikcie można ukoić,
ale nie bez reszty.

Jak więc postąpić, by móc spokojnie działać?

Mądry człowiek, mając wiarytelność,
nie domaga się jej natychmiastowej spłaty.

Ludzie biegli dotrzymują umów.

Pozbawieni biegłości pilnują umów.

Ten komu brak wartości,
domaga się najpierw świadczeń od innych.

Drogą Nieba jest być bezstronnym
i zawsze po stronie dobra.

80.

W tym małym państewku niewielu jest ludzi.
Śmierć traktują poważnie i nie podróżują daleko.

Raczej nie używają usprawniających maszyn.

Choć mają łodzie i powozy,
nie posługują się nimi.

Choć mają zbroję i broń,
nie mają okazji, by je okazywać.
Zarzucają pisanie i zaczynają tkąć.

Są nasyceni swoim jedzeniem,
zadowoleni ze swoich ubrań
i cieszą się swoimi domami.
Są szczęśliwi na swój prosty sposób.

I choć zza rzeki słyhać
szczekanie psów i pianie kogutów,
nie przeszkadza im to starzeć się
i umierać bez konfliktów.

81.

Prawdziwe słowa nie są piękne.

Piękne słowa nie są prawdziwe.

Dobry człowiek nie jest krasomówcą.

Krasomówca nie jest dobrym człowiekiem.

Mądry człowiek nie ma rozległej wiedzy.

Kto ma rozległą wiedzę nie jest mądrym człowiekiem.

Mądry człowiek nie gromadzi dla siebie samego.

Im bardziej jest pomocny dla innych, tym więcej ma sam.

Im więcej daje, tym więcej posiada.

Drogą mądrego człowieka
jest, by współdziałać i nie współzawodniczyć.

Drogą Nieba
jest, by każdemu przynosić pożytek
i nikogo nie krzywdzić.